

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Південноукраїнського
національного педагогічного
університету імені

К.Д. Ушинського
проф. Андрій КРАСНОЖОН

«40» листопада 2025р.

ВИСНОВОК

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» з дисертаційної роботи Юр'єва Антона Миколайовича на тему «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Витяг

З протоколу №5 розширеного засідання кафедри політичних наук та права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» від 03.11.2025 р.

Присутні: завідувач кафедри політичних наук і права, д. політ. н., проф. Наумкіна С. М., д. політ. н., проф. Музиченко Г. В., д. політ. н., проф. Гедікова Н. П., д. ю. н., проф. Долженков О. О., доктор політ. н., доц. Ростецька С. І., д. ю. н., проф. Долженков О. Ф., д. ю. н. проф. Баймуратов М. О., д. ю. н., проф. Кофман Б. Я., к. політ. н., доц. Проноза І. І., к. політ. н., доц. Каменчук Т. О., к. політ. н., доц. Дмитрашко С. А., к. політ. н., доц. Швець С. Л., к. ю. н., доц. Бутирін Є. О., к. ю. н., доц. Деревянкін С. Л., к. екон. н., доц. Полужактова О. В., к. ю. н., викл. Чекмарьова Л. Ю., лаборант кафедри Пустовіт А.

Всього присутніх на засіданні кафедри **16 осіб**

З присутніх – 4 доктори політичних наук та 4 кандидати політичних наук – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Головуючий на засіданні кафедри політичних наук і права – доктор політичних наук, професор Гедікова Н. П.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Юр'єва Антона

Миколайовича «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія щодо його рекомендації для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти: кандидат політичних наук, доц. Дмитрашко С. А., кандидат політичних наук, доц. Швець С.Л.

Слухали:

Обговорення дисертаційного дослідження **Юр'єва Антона Миколайовича «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року»,** поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія щодо його рекомендації для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Тема затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол № 11 від 30.05.2022 року)

Науковий керівник – кандидат політичних наук, доцент Каменчук Тетяна Олегівна.

Слухали: Доповідь здобувача ступеня доктора філософії **Юр'єва Антона Миколайовича «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року»,** поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Доповідач надав обґрунтування актуальності теми поданої дисертації, визначив мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, надав

характеристику методам та методології, виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значимість роботи, зазначив впровадження результатів дослідження.

Представлену дисертацію присвячено визначенню сутності та чинників політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, дослідженню інституціоналізації парламентаризму та комунікативних чинників політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, основних трендів подальшого розвитку.

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах демократичної системи інститут парламентаризму є одним із визначальних для процесу політичної структуризації суспільства. Суспільство формує парламент під час виборів на основі публічної репрезентації інтересів груп та спільнот, а парламент впливає на політичну структуризацію суспільства. Ідея парламентаризму, як структурованого політичного представництва соціальних груп є однією із головних для розвитку демократії. Поступово, на різних етапах політичної структуризації суспільства, формувались та доповнювались функції парламенту – від представницької та законодавчої до контрольної та фінансової, від установчої до зовнішньополітичної.

Політична структуризація парламенту в Україні проходить під впливом внутрішньополітичних та зовнішньополітичних чинників. Одним із головних чинників політичної структуризації парламенту виступають вибори. Відповідно, перші етапи політичної структуризації парламенту в Україні безпосередньо пов'язуються із виборчими кампаніями (черговими та позачерговими), адже політична структуризація парламенту в умовах переходу демократії відбувається відповідно до їх результатів.

Дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» в межах науково-дослідної теми «Політико-правові детермінанти сталого розвитку в умовах глобальних загроз та ризиків», що

свідчить про його відповідність актуальним науковим пріоритетам та планам досліджень у галузі політичних наук.

Мета дослідження складена на основі комплексного політологічного аналізу дослідити політичну структурування українського парламенту після виборів 2019 року. Реалізація поставленої в дослідженні мети зумовила необхідність вирішення таких завдань: визначити теоретико-методологічні основи дослідження процесу політичної структуризації парламенту; окреслити основні теоретичні підходи до визначення політичної структуризації; концептуалізувати політичну структурування парламенту у науковому дискурсі; охарактеризувати роль парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства; визначити процес інституціоналізації парламентаризму в Україні; охарактеризувати зовнішні чинники політичної структуризації парламенту в Україні; визначити трансформації комунікативного простору на початку XXI століття як чинник політичної структуризації парламенту; визначити президентську та парламентську виборчі кампанії 2019 року як чинники політичної структуризації парламенту; дослідити роль інституту президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року.

Наукова новизна полягає у вирішенні однієї з актуальних проблем політичної науки, пов'язаної із визначенням політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, яка наразі не отримала достатньої розробки у теоретичних дослідженнях. Уперше у вітчизняній політичній науці здійснено комплексний теоретичний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року; представлено авторське бачення комунікативного виміру політичної структуризації парламенту; визначено роль зовнішніх чинників політичної структуризації парламенту в Україні. Удосконалено розуміння парламенту, як топосу публічної взаємодії; визначення сутності політичної структуризації парламенту на основі теоретичних підходів політичної науки; розуміння ролі

парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства; визначення внутрішньополітичних факторів інституціоналізації парламентаризму в Україні. Набули подальшого розвитку інтерпретації президентської та парламентської виборчих кампанії 2019 року як чинників політичної структуризації парламенту; визначення ролі інституту Президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року; розуміння топологічного підходу та можливостей його застосування до дослідження процесу політичної структуризації українського парламенту. Передусім, топологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на неперервності політичного процесу. Змінюючи позиції у певний проміжок часу, політичні актори не руйнують, а структурують та реструктурують політичний простір. Йдеться про політичний розвиток, циклічність політичного процесу, темпоральність політичних рішень. Очевидно, що інституційний простір політичної взаємодії після виборчого циклу 2019 року зазнав суттєвих трансформацій. Фундаментальна проблема, яка знаходиться в основі політичної структуризації – це влада. Політична структуризація є характерною не лише для суспільства в цілому (національного політичного простору), а й окремих його сегментів («полів»). Визначено парламент як окремий топос інституційної та фракційної взаємодії.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх актуальністю, новизною та висновками – загально теоретичними та практичними. Практичне значення полягає у тому, що одержані результати дослідження можуть бути використані представниками інститутів публічної влади та масмедіа, політичними акторами, політичними партіями та представниками громадянського суспільства у процесі політичної структуризації. Також результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у публічній політиці щодо вдосконалення процесу політичної структуризації українського парламенту та рад інших рівнів, демократизації політичної структуризації парламенту шляхом впровадження пропорційної виборчої системи, подолання негативних явищ, суттєвого обмеження

олігархізації та неформальних чинників, урахування трансформацій комунікативного простору у процесі політичної структуризації українського суспільства та парламенту. Результати дисертаційного дослідження створюють передумови для імплементації отриманих результатів у практичній діяльності в Україні щодо підвищення ефективності політичної структуризації українського парламенту в умовах демократизації та європейської інтеграції.

Основні теоретичні положення та висновки можуть надалі бути використані у науковій та педагогічній роботі та у розробці курсів для закладів вищої освіти, а також спецкурсів, які будуть присвячені політичній структуризації українського парламенту.

Структура дисертаційного дослідження обумовлена метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків до розділів, списків посилань та загальних висновків.

По закінченні доповіді питання задали:

Професор Долженков О. О.: Чому ви вважаєте, що дослідження для української політичної науки стало новаторським?

Відповідь Юр'єва А.М.: В роботі проведено комплексний політологічний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року. Концептуалізовано процес політичної структуризації парламенту. Представлене авторське бачення комунікативного виміру політичної структуризації парламенту. Центр комунікативного впливу на політичну структуризацію парламенту перемістився від телебачення до простору інтернет-комунікацій (мереж, платформ та месенджерів). Це визначальним чином проявилось саме під час виборчих кампаній 2019 року. Комунікативні чинники політичної структуризації визначають своєчасність звернення концепції парламентаризму як «політики за допомогою дебатів». Визначено роль зовнішніх чинників політичної структуризації парламенту в Україні. Йдеться як про внутрішньополітичні так і міжнародні чинники впливу на політичну структуризацію парламенту. Зовнішньополітична

активність інших країн та міжнародних організацій безумовно впливає на українську політику та політичну структуру парламенту.

Професор Гедікова Н.П.: Розширте тезу про те, що удосконалено визначення сутності політичної структуризації парламенту на основі теоретичних підходів політичної науки?

Відповідь Юр'єва А.М.: В якості складових дослідницької програми визначено теорії плюралізму груп та неоплюралізму, теорії груп суспільних (публічних) інтересів, неокорпоративізм, мережевий плюралізм. Визначено три джерела, які формують інтердисциплінарний підхід дослідження політичної структуризації: 1) теорії структурації, соціального конструювання реальності, структурування політичного поля; 2) візії деконструкції, модернізації та демодернізації; 3) теорії демократизації, інституціоналізації, ідеологізації/деідеологізації, індоктринації та публічного вибору. У інтердисциплінарному дискурсі теорії структуризації відбулось подолання дихотомії «суб'єкта» та «структури». Акцент на активній ролі індивідів, їх визначальному впливі на процес політичної структуризації відображається у термінах «актор» (М. Крозьє), «агент» (А. Турен) тощо

Професор Наумкіна С.М.: Опишіть інституціоналізації парламентаризму та чинників політичної структуризації парламенту в Україні.

Відповідь Юр'єва А.М.: Слід відзначити наступне - щодо ролі парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства, то парламент виконує не лише функцію репрезентації інтересів соціальних груп, а і установчу, контрольну та законодавчу функції. Реалізація функцій парламенту у сучасній демократичній політичній системі передбачає формування «порядку денного», «правил гри», структуруванні політичного простору. Парламент впливає на політичну структуру суспільства як безпосередньо (через виконання законодавчої функції, а також установчої та контрольної функцій) та опосередковано. Інститут парламентаризму сприяє публічній демонстрації демократичних цінностей, зразків публічно

прийнятної поведінки тощо. Відносно інституціоналізації парламентаризму в Україні, то цей процес відбувається під впливом внутрішньополітичних та зовнішньополітичних факторів. Серед внутрішньополітичних факторів одним із головних виступає інститут виборів. Етапи інституціоналізації парламентаризму визначено відповідно до виборчих кампаній (чергових та позачергових). Серед зовнішньополітичних факторів визначено процес європейської інтеграції та дезінтеграцію із пострадянським простором. Щодо зовнішніх чинників політичної структуризації парламенту в Україні, то йдеться як про внутрішньополітичні чинники боротьби за владу у парламенті, які впливають «ззовні» на Верховну раду України (інституційну взаємодію між гілками публічної влади, виборчі кампанії, громадянську активність, становлення національної ідентичності та загострення класових конфліктів, вплив масмедіа та політичних технологій тощо) так і міжнародні чинники впливу на політичну структуризацію парламенту.

Доцент Бутирін Є.О.: Що показало дослідження комунікативних чинників політичної структуризації та їх вплив на інституціоналізацію українського парламенту після 2019 року?

Відповідь Юр'єва А.М.: Якщо говорити щодо трансформацій комунікативного простору на початку XXI століття як чинника політичної структуризації парламенту, то вони обумовлені розвитком соціальних мереж. Епіцентр комунікативного впливу на політичну структуризацію парламенту перемістився з телебачення до простору інтернет-комунікацій (мереж, платформ та месенджерів). Це стало очевидним та впливовим фактором політичної структуризації суспільства під час Революції Гідності, але визначальним чином проявилось саме під час виборчих кампаній 2019 року. Щодо президентської та парламентської виборчих кампанії 2019 року як чинника політичної структуризації парламенту, то результати виборів вплинули на склад парламенту (партійної і мажоритарної складової), формування «монобільшості» та «монокоаліції», визначили подальшу політичну структуризацію суспільства та конфігурацію влади. Серед

головних чинників політичної структуризації Верховної Ради України IX скликання слід відзначити діяльність В. Зеленського щодо реструктуризації політичного поля (призначення та проведення позачергових виборів до парламенту та кадрову політику). Серед чинників політичної структуризації українського парламенту протягом усієї політичної історії України одним із головних був тип виборчої системи. Щодо ролі інституту Президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року, то вплив інституту президентства на політичну структуризацію Верховної Ради України визначений юридичними (конституційними) положеннями. Президент, відповідно до сучасних конституціоналістських доктрин, не може одночасно виконувати функції голови уряду та арбітра у взаємодії між парламентом, урядом та офісом. Серед інших інструментів впливу Президента на політичну структуризацію Верховної Ради України слід відзначити також неформальні механізми. Під час війни кількість депутатів скоротилась до 398 осіб. Під час виборчої кампанії у 2019 році мандати отримали 424 депутати, тобто їх стало менше на 26 осіб.

Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент Каменчук Т.О.

Тема дисертаційного дослідження «ПОЛІТИЧНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ПІСЛЯ ВИБОРІВ 2019 РОКУ» є надзвичайно актуальною та своєчасною. В умовах демократичної системи інститут парламентаризму є одним із визначальних для процесу політичної структуризації суспільства. Суспільство формує парламент під час виборів на основі публічної репрезентації інтересів груп та спільнот, а парламент впливає на політичну структуризацію суспільства. Як цілком справедливо підкреслює дисертант, ідея парламентаризму, як структурованого політичного представництва соціальних груп є однією із головних для розвитку демократії. Одним із головних чинників політичної структуризації парламенту виступають вибори.

Дослідження політичної структуризації парламенту після виборів 2019 року актуалізується у зв'язку із процесами європейської інтеграції та

демократизації. Але, на превеликий жаль, у теперішній воєнний час вибори є дуже складним і неоднозначним для визначення процесом. Політична структуризація парламенту спричиняє дві взаємопов'язані небезпеки: з одного боку – політичний популізм, а з іншого – загрози авторитаризму.

Автором визначено, що зовнішні чинники політичної структуризації парламенту в Україні – це, перш за все, російський вплив з використанням широкого діапазону інструментів: інформаційного, енергетичного, ідеологічного, військового. Відзначено, що у пропагандистському дискурсі російських медіа під час війни переважають ідеологічні диверсії проти української держави та суспільства, зокрема – наративи нелегітимності влади та необхідності проведення виборів, незважаючи на воєнні дії. .

Уявляється дуже вдалим і цікавим аналіз комунікативних чинників політичної структуризації та їх впливу на інституціоналізацію українського парламенту після 2019 року. Автором визначено, що трансформації комунікативного простору на початку XXI століття обумовлені розвитком соціальних мереж. Обґрунтовано, що в умовах українського політичного процесу після 2019 року Верховна Рада України перетворилась на комунікативну периферію. Обґрунтовано, що роль у політичній структуризації парламенту визначається як конституційно-правовим статусом Президента, так і правовим регулюванням відносин із Верховною Радою України.

Український парламент ухвалив низку важливих рішень щодо підвищення обороноздатності країни, підтримки президентських та урядових ініціатив, спрямованих на протидію широкомасштабній російській збройній агресії.

У дисертації проведено комплексний політологічний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року. Концептуалізовано процес політичної структуризації парламенту. Представлене авторське бачення комунікативного виміру політичної структуризації парламенту. парламентаризму як «політики за допомогою дебатів». Визначено роль

зовнішніх чинників політичної структуризації парламенту в Україні. Йдеться як про внутрішньополітичні, так і міжнародні чинники впливу на політичну структуризацію парламенту. У дисертації удосконалено розуміння парламенту, як топосу публічної взаємодії. Визначено сутність політичної структуризації парламенту на основі теоретичних підходів політичної науки. Дисертантом поглиблено розуміння топологічного підходу та можливостей його застосування до дослідження процесу політичної структуризації українського парламенту. Передусім, топологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на неперервності політичного процесу.

Варто погодитись з дисертантом, що політична структуризація є характерною не лише для суспільства в цілому (національного політичного простору), а й окремих його сегментів («полів»). Тому визначено парламенту як окремого топосу інституційної та фракційної взаємодії є квінтесенцією роботи.

Дисертаційне дослідження Юр'єва Антона Анатолійовича має як теоретичне, так і практичне значення. Одержані результати полягають у тому, що можуть бути використані представниками інститутів публічної влади та масмедіа, політичними акторами, політичними партіями та представниками громадянського суспільства у процесі політичної структуризації. Також результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у публічній політиці щодо вдосконалення процесу політичної структуризації українського парламенту та рад інших рівнів, демократизації політичної структуризації парламенту шляхом впровадження пропорційної виборчої системи, подолання негативних явищ, суттєвого обмеження олігархізації та неформальних чинників, урахування трансформацій комунікативного простору у процесі політичної структуризації українського суспільства та парламенту. Результати дисертаційного дослідження створюють передумови для імплементації отриманих результатів у практичній діяльності в Україні щодо підвищення ефективності політичної

структуризації українського парламенту в умовах демократизації та європейської інтеграції.

Результати дисертаційного дослідження представлено у 3 статтях, які опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також у 3 тезах доповідей у матеріалах наукових конференцій.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінки, з яких 176 сторінок – основний текст. Список використаних джерел нараховує 157 найменувань та розміщений на 19 сторінках.

Виступили **рецензенти** наукової роботи.

Рецензент – кандидат політичних наук, доцент Дмитрашко Світлана Анатоліївна. За змістом дисертаційна робота представлена на здобуття ступеня доктора філософії, повністю відповідає спеціальності 052 Політологія. Дисертаційна робота на тему «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року» є актуальним та своєчасним дослідженням. Актуальність теми беззаперечно зумовлена визначенню сутності та чинників політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, дослідженню інституціоналізації парламентаризму та комунікативних чинників політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, основних трендів подальшого розвитку.

Головна перевага роботи полягає у її науковій новизні. Здобувач вперше здійснив комплексний теоретичний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року. Концептуалізовано процес політичної структуризації парламенту. Концептуалізація політичної структуризації парламенту відбувається за наступними напрямками. Робота має значну практичну значимість, оскільки отримані результати дослідження можуть бути використані представниками інститутів публічної влади та масмедіа, політичними акторами, політичними партіями та представниками

громадянського суспільства у процесі політичної структуризації. Також результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у публічній політиці щодо вдосконалення процесу політичної структуризації українського парламенту та рад інших рівнів, демократизації політичної структуризації парламенту шляхом впровадження пропорційної виборчої системи, подолання негативних явищ (російського чинника та впливу інших країн пострадянського табору), суттєвого обмеження олігархізації та неформальних чинників, урахування трансформацій комунікативного простору у процесі політичної структуризації українського суспільства та парламенту. Дисертація є вагомим внеском у розвиток політичної науки.

Незважаючи на ґрунтовний аналіз нових технологій, у роботі недостатньо чітко підкреслено, як саме дисертація удосконалює розуміння топологічного підходу та можливостей його застосування до дослідження процесу політичної структуризації українського парламенту, а не лише має акцентувати увагу на неперервності політичного процесу.

Загалом, висновки дослідження є обґрунтованими, логічно структурованими та відповідають поставленим завданням. Робота має наукову новизну та достатній рівень презентації через публікації статей і тез наукових конференцій, що підтверджує її наукову та практичну значущість. Вважаю, що дисертація заслуговує на публічний захист.

Відповідь Юр'єва А.М.: Дякую шановному рецензентові за схвальний відгук та слушне зауваження. Передусім, топологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на неперервності політичного процесу. Змінюючи позиції у певний проміжок часу, політичні актори не руйнують, а структуризують та реструктуризують політичний простір. Йдеться про політичний розвиток, циклічність політичного процесу, темпоральність політичних рішень. Очевидно, що інституційний простір політичної взаємодії після виборчого циклу 2019 року зазнав суттєвих трансформацій. Фундаментальна проблема, яка знаходиться в основі політичної структуризації – це влада. Політична структуризація є характерною не лише для суспільства в цілому

(національного політичного простору), а й окремих його сегментів («полів»). Визначено парламент як окремий топос інституційної та фракційної взаємодії.

Рецензент – кандидат політичних наук, доц. Швець Світлана Леонідівна. Дисертація присвячена важливості ролі парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства. Дослідження відрізняється системним та комплексним підходом до аналізу.

Методологічна база дослідження є достатньою та обґрунтованою. Здобувач ефективно використав широкий спектр методів, включаючи порівняння, соціального конструювання й моделювання, інституційний метод, метод кейс-стаді, що дозволило детально проаналізувати парламентаризм, як інституціоналізоване політичне представництво різних соціальних груп (з яких, власне, складається соціальна та політична структура суспільства) постав в якості одного із фундаментальних чинників для розвитку демократії. Парламентаризм характеризує не лише демократичні країни, це – загальноцивілізаційне явище.

Дисертація відповідає всім вимогам, висунутим до робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Щодо рекомендацій автору роботи, то варто було б конкретизувати ідею парламентаризму не тільки як інституціоналізованого політичного представництва різних соціальних груп, яке було запропоновано у роботі, оскільки це є ключовою ознакою наукової новизни.

В цілому, вважаю, що робота є ґрунтовною, структурованою, має наукову новизну та може бути рекомендована до захисту.

Відповідь Юр'єва А.М.: Дякую рецензентові за увагу та приділений час, і за поставлене питання.

Ідея парламентаризму, як інституціоналізованого політичного представництва різних соціальних груп, з яких складається соціальна та політична структура суспільства, стала однією із фундаментальних для розвитку демократії. Поступово, на різних етапах політичного розвитку,

формувались та доповнювались функції парламентів – від представницької та законодавчої до контрольної та фінансової, від установчої до зовнішньополітичної. Поняття парламентаризму, ототожнюючись із поняттям народного представництва, відображає особливості історичного моменту, суспільного й державного буття країни, її національних традицій, правової культури та політичної волі народу.

В обговоренні взяли участь і виступали:

Доктор юридичних наук, професор Кофман Б. Я.: Дане дослідження має значну актуальність у контексті сучасної еволюції політичної структуризації. Варто зазначити потужну практичну значимість дисертації та її ґрунтовну методологічну базу. Автор переконливо обґрунтовує необхідність наукового аналізу внутрішньополітичних та зовнішньополітичних чинників. Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів для вдосконалення виборчих стратегій, підвищення прозорості виборчого процесу та розроблення ефективних механізмів політичної комунікації в умовах цифровізації.

З урахуванням високого наукового рівня та актуальності теми, дане дослідження є гідною для розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді на присудження ступеня доктора філософії в галузі політології.

Кандидат політичних наук, доцент Проноза І. І.: Дисертаційне дослідження є цілісною та теоретично обґрунтованою роботою, присвяченою глибокому аналізу політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року. Автор послідовно розкриває методологічні засади, концептуальні підходи та динаміку трансформацій українського парламенту з отримання незалежності до сьогодення. Робота вирізняється високим рівнем аналітики, системністю та здатністю інтегрувати зарубіжні та вітчизняні теоретичні традиції. Сформульовані висновки є аргументованими та логічно випливають із поставленої мети й завдань дослідження. Це вагомий внесок, який безумовно поглиблює теоретичну базу нашої спеціальності.

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційного дослідження Юр'єва Антона Миколайовича «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія, в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки

ВИСНОВОК

Актуальність теми дослідження. В умовах демократичної системи інститут парламентаризму є одним із визначальних для процесу політичної структуризації суспільства. Суспільство формує парламент під час виборів на основі публічної репрезентації інтересів груп та спільнот, а парламент впливає на політичну структуризацію суспільства. Ідея парламентаризму, як структурованого політичного представництва соціальних груп є однією із головних для розвитку демократії. Поступово, на різних етапах політичної структуризації суспільства, формувались та доповнювались функції парламенту – від представницької та законодавчої до контрольної та фінансової, від установчої до зовнішньополітичної.

Політична структуризація парламенту в Україні проходить під впливом внутрішньополітичних та зовнішньополітичних чинників. Одним із головних чинників політичної структуризації парламенту виступають вибори. Відповідно, перші етапи політичної структуризації парламенту в Україні безпосередньо пов'язуються із виборчими кампаніями (черговими та позачерговими), адже політична структуризація парламенту в умовах переходу демократії відбувається відповідно до їх результатів.

У міжвиборчий період активізується роль інших чинників, не менш важливих для політичної структуризації парламентаризму. Передусім, слід відзначити рівень політичної активності громадян, форму правління, стан розвитку партійної системи, тип виборчої системи, роль масмедіа тощо.

Мета дослідження складена на основі комплексного політологічного аналізу дослідити політичну структуру українського парламенту після виборів 2019 року.

Реалізація поставленої в дослідженні мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначити теоретико-методологічні основи дослідження процесу політичної структуризації парламенту;
- окреслити основні теоретичні підходи до визначення політичної структуризації;
- концептуалізувати політичну структуру парламенту у науковому дискурсі;
- охарактеризувати роль парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства;
- визначити процес інституціоналізації парламентаризму в Україні;
- охарактеризувати зовнішні чинники політичної структуризації парламенту в Україні;
- визначити трансформації комунікативного простору на початку XXI століття як чинник політичної структуризації парламенту;
- визначити президентську та парламентську виборчі кампанії 2019 року як чинники політичної структуризації парламенту;
- дослідити роль інституту президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року.

Наукова новизна полягає у вирішенні однієї з актуальних проблем політичної науки, пов'язаної із визначенням політичної структуризації українського парламенту після виборів 2019 року, яка наразі не отримала достатньої розробки у теоретичних дослідженнях. Уперше у вітчизняній політичній науці здійснено комплексний теоретичний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року; представлено авторське бачення комунікативного виміру політичної структуризації парламенту; визначено роль зовнішніх чинників політичної структуризації

парламенту в Україні. Удосконалено розуміння парламенту, як топосу публічної взаємодії; визначення сутності політичної структуризації парламенту на основі теоретичних підходів політичної науки; розуміння ролі парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства; визначення внутрішньополітичних факторів інституціоналізації парламентаризму в Україні. Набули подальшого розвитку інтерпретації президентської та парламентської виборчих кампанії 2019 року як чинників політичної структуризації парламенту; визначення ролі інституту Президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року; розуміння топологічного підходу та можливостей його застосування до дослідження процесу політичної структуризації українського парламенту. Передусім, топологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на неперервності політичного процесу. Змінюючи позиції у певний проміжок часу, політичні актори не руйнують, а структурують та реструктурують політичний простір. Йдеться про політичний розвиток, циклічність політичного процесу, темпоральність політичних рішень. Очевидно, що інституційний простір політичної взаємодії після виборчого циклу 2019 року зазнав суттєвих трансформацій. Фундаментальна проблема, яка знаходиться в основі політичної структуризації – це влада. Політична структуризація є характерною не лише для суспільства в цілому (національного політичного простору), а й окремих його сегментів («полів»). Визначено парламент як окремий топос інституційної та фракційної взаємодії.

Уперше:

- у вітчизняній політичній науці здійснено комплексний теоретичний аналіз політичної структуризації українського парламенту після 2019 року. Концептуалізовано процес політичної структуризації парламенту. Концептуалізація політичної структуризації парламенту відбувається за наступними напрямками. По-перше, парламент як топос соціальних та політичних взаємодій. По-друге, парламент як організація, адже депутати, виконуючи функцію народного представництва, водночас утворюють власну

організацію. По-третє, парламент як виразник суспільного інтересу. По-четверте, парламент як мережа. З одного боку, парламентарії є членами мережових організацій, які впливають на їх фракційну діяльність та політичну позицію. З іншого боку, соціальні мережі впливають на парламент, мережева взаємодія здатна спричинити розпад коаліції та/або дострокові вибори;

- представлене авторське бачення комунікативного виміру політичної структуризації парламенту. Центр комунікативного впливу на політичну структуризацію парламенту перемістився від телебачення до простору інтернет-комунікацій (мереж, платформ та месенджерів). Це визначальним чином проявилось саме під час виборчих кампаній 2019 року. Вага комунікативного чинника опосередковано обумовлена не лише підвищеною увагою медіа до парламентської діяльності, а й обрання до ВР України представників журналістської професії. До Верховної Ради VIII скликання було обрано декілька десятків журналістів, а у парламенті IX скликання більшість депутатів активно використовують соціальні мережі, месенджери та платформи для комунікації. Кожний четвертий депутат у ВР України має власний телеграм-канал. Комунікативні чинники політичної структуризації визначають своєчасність звернення концепції парламентаризму як «політики за допомогою дебатів». Водночас, в умовах українського політичного процесу після 2019 року Верховна Рада України перетворилась на комунікативну периферію, яка залежить від президентської влади;

- визначено роль зовнішніх чинників політичної структуризації парламенту в Україні. Йдеться як про внутрішньополітичні так і міжнародні чинники впливу на політичну структуризацію парламенту. Зовнішньополітична активність інших країн та міжнародних організацій безумовно впливає на українську політику та політичну структуризацію парламенту. Зокрема, відзначено російський вплив з використанням широкого діапазону інструментів: інформаційного, енергетичного, ідеологічного, військового;

удосконалено:

- розуміння парламенту, як топосу публічної взаємодії. З одного боку, політична структуризація парламенту та формування більшості є наслідком демократичного вибору громадян. З іншого боку, парламент, як один із визначальних інститутів демократичної політичної системи впливає на політичну структуризацію суспільства. Політична структуризація парламенту, як топосу публічної взаємодії, відбувається навколо суспільного інтересу, або сукупності групових інтересів, які представляють різні політичні фракції. У першому випадку проблематизується кожний етап визначення, узгодження, реалізації та перегляду суспільного інтересу, а у другому – існує ризик дисфункціональності парламенту;

- визначення сутності політичної структуризації парламенту на основі теоретичних підходів політичної науки. В якості складових дослідницької програми визначено теорії плюралізму груп та неоплюралізму, теорії груп суспільних (публічних) інтересів, неокорпоративізм, мережевий плюралізм. Визначено три джерела, які формують інтердисциплінарний підхід дослідження політичної структуризації: 1) теорії структурації, соціального конструювання реальності, структурування політичного поля; 2) візії деконструкції, модернізації та демодернізації; 3) теорії демократизації, інституціоналізації, ідеологізації/деідеологізації, індоктринації та публічного вибору. У інтердисциплінарному дискурсі теорії структуризації відбулось подолання дихотомії «суб'єкта» та «структури». Акцент на активній ролі індивідів, їх визначальному впливі на процес політичної структуризації відображається у термінах «актор» (М. Крозьє), «агент» (А. Турен) тощо;

- розуміння ролі парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства. Вона полягає у тому, аби впливати на соціальні групи задля втілення ідеалів свободи, рівності, справедливості тощо. Адже парламент виконує не лише функцію репрезентації інтересів соціальних груп, а і установчу, контрольну та законодавчу функції. Реалізація функцій парламенту у сучасній демократичній політичній системі передбачає

формування «порядку денного», «правил гри», структурування політичного простору. Парламент впливає на політичну структурування суспільства як безпосередньо (через виконання законодавчої, установчої та контрольної функцій) так і опосередковано. Інститут парламентаризму сприяє публічній демонстрації демократичних цінностей, зразків публічно прийнятної поведінки тощо. Парламентаризм покликаний презентувати у публічному просторі шаблони цивілізованої поведінки високого рівня, раціонального вибору, справедливості та демократії як основи політичної структуризації суспільства. Місія парламентаризму полягає у вираженні «волі народу» та перетворенні її у законодавчому процесі на обов'язкову для виконання.

- визначення внутрішньополітичних факторів інституціоналізації парламентаризму в Україні. Серед внутрішньополітичних факторів одним із головних виступає інститут виборів, саме тому етапи інституціоналізації парламентаризму в Україні визначаються відповідно до результатів виборчих кампаній (чергових та позачергових) до Верховної Ради та типу виборчої системи (мажоритарної, пропорційної, змішаної). Натомість, в Україні неодноразово відбувалось переформатування коаліції у міжвиборчий період, тому серед факторів інституціоналізації парламентаризму визначено рівень політичної активності громадян та інституцій громадянського суспільства, форму правління (президентську, парламентську, змішану), стан розвитку партійної системи (становлення багатопартійної політичної системи), роль масмедіа та медіа-скандалів тощо;

набули подальшого розвитку:

- інтерпретації президентської та парламентської виборчих кампанії 2019 року як чинників політичної структуризації парламенту. Результати виборів вплинули на склад парламенту (партійної і мажоритарної складової), формування «монобільшості» та «монокоаліції» (вперше в історії українського парламентаризму), визначили подальшу політичну структуризацію суспільства та конфігурацію влади. У 2019 році передвиборча структуризація політичного простору відбувалась навколо

чотирьох груп партій (пропрезидентська партія, парламентські партії, «непрохідні» партії та нові політичні партії). Напередодні виборів йшлося про дефіцит довіри суспільства до влади, дослідження фіксували розчарування у депутатах VIII скликання, запит українського суспільства на «нові обличчя». Протиставлення «нових» та «старих» політиків стало одним із головних чинників політичної структуризації парламенту у 2019 році;

- визначення ролі інституту Президента України у політичній структуризації парламенту після 2019 року. Президент України В. Зеленський, завдяки перемозі на президентських виборах забезпечив перемогу на виборах до Верховної Ради України партії «Слуга народу». Вперше в історії українського парламентаризму було утворено фракцію, яка нараховувала 254 депутата. Політична структуризація Верховної Ради відбувалась внаслідок парламентської виборчої кампанії, яку ініціював Президент В. Зеленський та відповідно до її результатів. Вплив інституту президентства на політичну структуризацію Верховної Ради України визначений юридичними (конституційними) положеннями. Відзначено необхідність окремого закону щодо регулювання діяльності офісу президента. Серед інструментів впливу Президента на політичну структуризацію Верховної Ради України слід відзначити також неформальні механізми: 1) Офіс Президента може використовувати неформальні контакти задля лобіювання необхідних рішень, впровадження президентської політики у стінах парламенту; 2) частково публічні, або непублічні політичні домовленості які передбачають ухвалення рішень за надання певних послуг, кадрових призначень; 3) застосування адміністративного ресурсу. Відзначено, що з лютого 2022 року політична структуризація парламенту відбувається в умовах воєнного стану. Це безумовно впливає на повноваження Президента України, як Головнокомандуючого та значно посилює роль інституту президентства у політичній структуризації парламенту;

- розуміння топологічного підходу та можливостей його застосування

до дослідження процесу політичної структуризації українського парламенту. Передусім, топологічний підхід дозволяє акцентувати увагу на неперервності політичного процесу. Змінюючи позиції у певний проміжок часу, політичні актори не руйнують, а структурують та реструктуризують політичний простір. Йдеться про політичний розвиток, циклічність політичного процесу, темпоральність політичних рішень. Очевидно, що інституційний простір політичної взаємодії після виборчого циклу 2019 року зазнав суттєвих трансформацій. Фундаментальна проблема, яка знаходиться в основі політичної структуризації – це влада. Політична структуризація є характерною не лише для суспільства в цілому (національного політичного простору), а й окремих його сегментів («полів»). Визначено парламент як окремий топос інституційної та фракційної взаємодії.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані представниками інститутів публічної влади та масмедіа, політичними акторами, політичними партіями та представниками громадянського суспільства у процесі політичної структуризації. Також результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у публічній політиці щодо вдосконалення процесу політичної структуризації українського парламенту та рад інших рівнів, демократизації політичної структуризації парламенту шляхом впровадження пропорційної виборчої системи, подолання негативних явищ (російського чинника та впливу інших країн пострадянського табору), суттєвого обмеження олігархізації та неформальних чинників, урахування трансформацій комунікативного простору у процесі політичної структуризації українського суспільства та парламенту. Результати дисертаційного дослідження створюють передумови для подальшого дослідження в системі взаємодії «парламент – уряд – президент» та імплементації отриманих результатів у практичній діяльності в Україні щодо підвищення ефективності політичної структуризації українського парламенту в умовах демократизації та європейської інтеграції.

Основні теоретичні положення та висновки можуть надалі бути використані у науковій та педагогічній роботі та у розробці курсів для закладів вищої освіти, а також спецкурсів, які будуть присвячені політичній структуризації українського парламенту.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження були представлені на таких наукових та науково-практичних конференціях: Десята Міжнародна науково-практична конференція «Україна – Європейський Союз: Формат розвитку відносин України та Європейського Союзу в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни, електоральних практик і політичної участі міноритарних етнічних груп» (м. Ужгород, 10–11 жовтня 2025 року), Дев'ята Всеукраїнської науково-практичної конференція «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» (м. Одеса 30 квітня 2025 року), VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів» (м. Одеса, 30 квітня 2024 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження представлено у 3 статтях, які опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також у 3 тезах доповідей у матеріалах наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 195 сторінки, з яких 176 сторінок – основний текст. Список використаних джерел нараховує 157 найменувань та розміщений на 19 сторінках.

Тому є усі підстави до рекомендації дисертаційної роботи А. М. Юр'єва до розгляду і захисту в одноразовій спеціалізованій раді за зазначеною спеціальністю.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Юр'єв А. М. Політична структуризація: ідеї та інститути. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2024. № 51 URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/51_2024/45.pdf С.273-278.
2. Юр'єв А. М. Роль парламентаризму у процесі політичної структуризації суспільства. *Politicus*. 2025. № 3. URL: http://politicus.od.ua/3_2025/19.pdf
3. Юр'єв А. Політична структуризація парламенту: інституційні та комунікативні чинники. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2025. № 61. С.567-574.

Праці апробаційного характеру

1. Юр'єв А. Комунікативні чинники політичної структуризації українського парламенту після 2019 року. *Україна – Європейський Союз: Формат розвитку відносин України та Європейського Союзу в контексті геополітичної турбулентності, російсько-української війни, електоральних практик і політичної участі меншитарних етнічних груп*. Матеріали Х-ї Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 10–11 жовтня 2025 року) / Ю. Остапець (голова редкол.); відповідальні за випуск: П. Габрин, М. Зан, К. Червеньяк. Ужгород: ТОВ «PIK-Y», 2025. С.178-180. URL: https://real.mtak.hu/230022/7/1_real-2025%281%29.pdf
2. Юр'єв А. М. Чинники інституціоналізації парламентаризму в Україні. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів* : матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. С. 215-220.
3. Юр'єв А. М. Інститут президентства України в системі органів державної влади. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 30 квітня 2024 р.). Одеса : ДЗ «Південноукраїнський

національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 109-111.

II. Рекомендувати дисертацію Юр'єва Антона Миколайовича «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія» для розгляду і захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рекомендувати утворити в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» разову спеціалізовану вчену раду для прийняття до розгляду та проведення захисту дисертації «Політична структуризація українського парламенту після виборів 2019 року» здобувача третього рівня освіти Юр'єва Антона Миколайовича IV року навчання та призначити:

головою разової спеціалізованої вченої ради доктора політичних наук, професора, завідувачу кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Наумкіну С.М.

рецензентами:

доктора політичних наук, професора, доцент, доцент кафедри політичних наук і права Університету Ушинського Ростецька С.І.

кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Пронозу І.І.

офіційними опонентами:

доктора політичних наук, професора, професора кафедри соціальних теорій, декана факультету психології, політології та соціології Національний університет «Одеська юридична академія» Яковлева Дениса Вікторовича;

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології, соціології та філософії ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут», МОН України Третяк Олексій Анатолійович.

Результати голосування щодо затвердження Висновку та рекомендації до захисту дисертації:

«за» – 16

«проти» – 0

«утрималися» – 0

Рішення прийняте одноголосно

Головуючий на засіданні кафедри –
доктор політичних наук, професор

Наталя ГЕДІКОВА

Секретар кафедри

Анастасія ПУСТОВІТ

